

N:o 40.

Ank. till Riksd. kansli den 8 April 1902, kl. 3 e. m*

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 26 § 1 mom. samt 30 § i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883.

Lagutskottet har till förberedande behandling mottagit två särskilda inom Andra Kammaren väckta motioner, i hvilka föreslås ändring af gällande bestämmelser angående rösträtt vid prestval.

Den ena af dessa motioner, n:o 17, har afgifvits utaf herr *C. Olsson* i Viken, som hemställt, att Riksdagen ville för sin del antaga följande ändrade lydelse af 26 § 1 mom. i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883:

»Rösträtt vid prestval tillkommer — — — — —

och att icke heller någon må för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar emot en femtiondedel af kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än ett tusen röster. Uppkommer vid — — — — —

skall bråktalet bortfalla.»

Uti den andra af ofvan berörda motioner, n:o 86, har herr *J. Nydal* framställt förslag derom, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att samma lagrum skall erhålla följande ändrade lydelse:

»Rösträtt vid prestval tillkommer en hvar, som i församling, der sådant val skall anställas, eger rättighet att i kyrkostämmas öfverläggningar och

beslut deltaga; och gäller vid valet, i afseende på rösträttens utöfning och öfverlåtande på annan person, hvad för kyrkostämma är stadgad. I församling å landet eger hvarje röstande en röst.»

Herr Nydals motion åsyftar jemväl ändring i nuvarande föreskrifter angående ordningen för prestvals förrättande, i hvilket hänseende ifrågasättes, att 30 § 1 mom. af förevarande lag må erhålla följande lydelse:

»Valet skall, der så äskas, förrättas med slutna sedlar».

Till gemensam behandling med sistnämnda motion i dess senare del har lagutskottet förehaft en af herr *H. A. Segerdahl* inom Andra Kammaren väckt, till utskottet öfverlemnad motion, n:o 37, hvilken likaledes afser åstadkommande af ändrade bestämmelser angående ordningen för utöfvande af rösträtt vid prestval. I sådant syfte föreslås, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för Riksdag och kyrkomöte af förslag till sådan ändring af 30 § i förberörda lag, att andra momentets sista stycke utbytes mot bestämmelser af hufvudsaklig innebörd, att det må vara röstberättigade tilllåtet att sjelfva afgöra, huruvida de vilja vid prestval rösta utan upprop i den ordning de anlända till kyrkan och framträda till valbordet, samt att vidtaga vissa andra anordningar för underlättande af rösträttens utöfvande.

Herr Olsson har till stöd för sitt förslag anfört följande:

»Det lär väl knappast numera af någon tänkande menniska bestridas, att den begränsning af den kommunala rösträtten på landet, som af 1900 års Riksdag genomfördes, hvarigenom det absoluta röstmaximum sattes till 5,000 röster och det relativa till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela fyrktal, var en af behofvet påkallad reform — skada blott, att den, enligt min tanke, icke var tillräckligt genomgripande. Men om det redan vid kommunalstämmobeslut, som ju vanligen röra sig på det ekonomiska området, måste anses obilligt och skadligt, att allt för stort inflytande inrymmes åt de ekonomiskt starkaste inom kommunen, så är detta i vida högre grad fallet vid prestval. Här är det icke några ekonomiska intressen, som stå på spel för dem, som lemnat de största bidragen till kommunens inkomster; de tjänster, som en rätt församlingsherde är i stånd att prestera åt de enskilda församlingsmedlemmarne, kunna icke graderas efter någon penningsskala eller öfver hufvud på förhand beräknas, de stå gifvetvis i ett visst beroende af den enskildes behof, när de icke äro af ren expeditionsnatur, i hvilket fall de dock, om jag så får säga, snarare böra beräknas efter hufvudtalet än efter fyrktalet. Det ligger alltså i sakens natur, att prestens embetsverksamhet icke rätteligen *kan* sägas vara af

större betydelse för innehafvarne af högre fyrktal såsom sådana än för öfriga församlingsmedlemmar. Måne icke det är ett liknande resonnement, som föresväfvat lagstiftaren, då det stadgades t. ex., att nämndemän skola väljas efter hufvudtal. Det strider för öfrigt mot kristendomens anda och undergräver statskyrkans auktoritet, att församlingsherden skall känna sig kallad att företrädesvis betjena de rika, hvartill en och annan kan känna sig frestad, då han vanligen hufvudsakligen har dessa att tacka för sitt val.

Delvis har man tagit hänsyn till dessa ofta andragna skäl, då man 1883 affattade den nu gällande »lagen angående tillsättning af presterliga tjänster», hvars § 26 mom. 1 är af följande lydelse:

'Rösträtt vid prestval tillkommer en hvar, som i församling, der sådant val skall anställas, eger rättighet att i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut deltaga; och gäller vid valet i afsende på röstberäkning samt rösträttens utöfning och öfverlåtande på annan person, hvad för kyrkostämman är stadgadt, dock med den jemkning i församling å landet, att rösträtt, som tillkommer någon för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet, icke må åtnjutas för mera än en femtedel af det röstetal, hvilket eljest bort tillkomma honom enligt den för omröstning å kyrkostämman gällande röstgrund, och att icke heller någon må i valet deltaga med större röstetal för jordbruksfastighet än en femtedel och för andra beskattningsföremål än en femtiondedel af församlingens hela röstetal å kyrkostämman. Uppkommer vid den beräkning af rösträtt ensamt bråktal, åtnjutes därför en röst; uppkommer jemte helt tal bråktal, skall bråktalet bortfalla.'

Men äfven om man antog, att denna här stadgade begränsning af rösträtten vid prestval vore relativt väl afvägd, så länge den kommunala rösträtten på landet saknade begränsning, så vågar jag dock påstå, att så icke är förhållandet, sedan de kommunala rösträttsbestämmelserna blifvit, åtminstone i ringa mån, bragta i öfverensstämmelse med moderna rättsbegrepp. Nog måste man medgifva det orimliga i, att t. ex. för jordbruksfastighet å kommunalstämma blott får röstas för $\frac{1}{10}$ af kommunens hela fyrktal, men vid prestval, der man egentligen borde räkna med personer, icke med fyrkar, der får röstas med $\frac{1}{5}$ af församlingens hela fyrktal; alltså blir högsta tillåtna röstetalet i senare fallet dubbelt så stort som i det förra. Församlingsmedlemmarnas rätt att sjelfva utse själasörjare är sannerligen tillräckligt kringskuren både af Kongl. Maj:t och domkapitel, utan att kommunala fyrk-kungar skola ytterligare bidraga till att göra denna rätt illusorisk.

Man invänder kanske, att rösträtten vid prestval blifvit ytterligare begränsad genom utfärdandet af lagen af 9 november 1900, i ty att ordet »röstetal» i lagen af 26 oktober 1883 numera icke skulle vara liktydigt med fyrktal, såsom förut var händelsen, utan att med röstetal skulle menas fyrktalet, vederbörligen reduceradt i och för röstberäkning vid kommunalstämma, i enlighet med lagen af 9 november 1900. Lagutskottet vid 1901 års riksdag sökte vid behandlingen af en motion af herr J. P. Jansson i Saxhyttan göra gällande denna egendomliga åsigt. För min del kan jag icke förstå, huru ändring i en lag kan liksom i släptåg föra med sig en faktisk, om också icke formel, ändring af en helt annan lag, som till på köpet, såsom jag strax skall påpeka, är af annan natur, utan att ett ord nämndes om den senare lagen vid frågans behandling i Riksdagen. Hade lagutskottet haft rätt, kan jag icke fatta, hur Kongl. Maj:t utan vidare kunde sanktionera lagen om begränsningen af den kommunala rösträtten på landet, då den faktiska ändringen af lagen angående tillsättning af presterliga tjenster, som skulle vara ett corollarium af den förra lagen, kräfde kyrkomötets bifall, såsom varande af kyrkolags natur. Också reserverade sig mot lagutskottets utlåtande 4 andrakammarledamöter, som bland annat yttrade: »vill man anse, att härigenom (genom den kommunala rösträttsbegränsningen) skett en ändring (af 26 § i lagen af 26 oktober 1883) äfven i sak, hvilket nog ej varit meningen, så kommer författningen derigenom att understundom blifva mycket svårtillämplig.» Jag anser därför, att nämnda paragraf i lagen kräfver ändring redan af det skäl, att den är föremål för olika tolkning och alltså med säkerhet måste välla trassel vid prestval och oupphörliga klagomål inför högre myndighet.

Men äfven om 1901 års lagutskotts tolkning blefve allmänt gällande, så komme det oformliga dock att esomoftast inträffa, att vid prestval en person kunde förfoga öfver betydligt större antal röster än vid kommunalstämmobeslut.

Såsom jag förut antydt, såge jag helst, att jag med någon utsigt till framgång, kunde föreslå en lagändring derhän, att rösträtten vid prestval blefve beräknad efter hufvudtalet, men då man härvidlag måste räkna med sådana faktorer som Första Kammaren och kyrkomötet, måste jag nöja mig med ett litet steg i den riktningen, som dessutom nära ansluter sig till bestående förhållanden. Det har uppenbarligen varit lagstiftarens mening, att på landet rösträtten vid prestval för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet skulle vara jemställd med den i stad, låt vara att i i stad ett absolut röstmaximum tillkom. Jag vågar här icke heller yrka på, att nämnda rösträtt för andra beskattningsföremål å landet må in-

skränkas mera, än fallet är i stad; må blott på landet, såväl som i stad, samma absoluta röstmaximum fastställas, hvilket, då ju 10 fyrkar motsvara 1 bevillningskrona, skulle på landet utgöra 1,000 röster. Bibehålles den nu gällande bestämmelsen, att rösträtt, som tillkommer någon för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet, icke må åtnjutas för mera än $\frac{1}{5}$ af det röstetal, hvilket eljest bort tillkomma honom, så skulle detta röstmaximum motsvara 5,000 röster för jordbruksfastighet, hvilket just är det absoluta kommunala röstmaximum på landet. Hvad rösträtten vid prestval för jordbruksfastighet beträffar, så vågar jag icke begära mera, än att den må inskränkas på samma sätt, som har skett med rösträtten på kyrkostämma å landet.»

Herr Nydal har åberopat följande motivering:

»Uti 26 § af lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883 föreskrifves, bland annat, att rösträtten vid prestval skall beräknas enligt samma grund, som för kyrkostämma finnes stadgad, dock med den jemkning i församling å landet, att för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet rösträtt icke får åtnjutas för mer än en femtedel af det vid kyrkostämma medgifna röstetalet, och att ingen får i valet deltaga med större röstetal för jordbruksfastighet än en femtedel och för andra beskattningsföremål än en femtiondedel af församlingens hela röstetal å kyrkostämma.

Den kommunala rösträtten ligger sålunda till grund för rösträtten vid prestval, och för den senare äro vissa röstmaxima fastställda, hvarmed lagstiftningen åsyftat att åt den större förmögenheten inrymma ett något mindre inflytande vid prestval än å kyrkostämma. Efter tillkomsten af dessa bestämmelser har emellertid en begränsning af den kommunala rösträtten på landet genomförts, hvilken omständighet haft till följd, att församlingens hela röstetal å kyrkostämma, hvilket förut var i det närmaste liktydigt med fyrktalet inom församlingen, numera kan vara väsentligt lägre än detta. Härigenom synes en, låt vara oafsedd, ytterligare inskränkning af de högsta röstetalen vid prestval i landsförsamling hafva egt rum. Om så är, torde dock 26 § af lagen om tillsättning af presterliga tjänster böra erhålla en i någon mån ändrad lydelse.

Med detta har jag emellertid icke velat säga, att §:n i fråga skulle blifva tillfredsställande genom en omredigering, som blott afsåge dess ordalydelse, men ej dess innehåll. Mot den inskränkning af rösträtten vid prestval, hvilken under förutsättning, att med ordet röstetal i 26 § skall förstås icke fyrktal, utan antal röster, måste anses hafva förorsakats genom

den i lagen den 9 november 1900 genomförda begränsningen af den kommunala rösträtten på landet, är till en början att anmärka, att denna inskränkning icke i nöjaktig grad motsvarar den reducerade rösträtten i kommunala angelägenheter, hvilken nyssnämnda lag medfört, och att sålunda en rubbning åstadkommits uti de en gång fastställda förhållandena mellan den kommunala rösträtten och rösträtten vid prestval. Att så är förhållandet kan man lätt öfvertyga sig genom att antaga ett exempel.

Om jag tänker mig en församling, hvars hela antal fyrkar utgör 20,000, så fördelade, att blott två bland församlingens röstegande hafva så höga fyrktal, att de öfverstiga $\frac{1}{10}$ af församlingens hela fyrktal, nemligen A, som har 5,000 jordbruksfyrk, och B, som har 6,000 fyrk, för andra beskattningsföremål, så är det lätt uträknadt, att församlingens hela röstetal i följd af den kommunala rösträttsbegränsningen på landet reducerats till 13,000 och att A och B, hvilka före denna rösträttsbegränsning egde den förre 5,000 och den senare 6,000 röster å kyrkostämma, motsvarande resp. 4,000 och 400 röster vid prestval, efter rösträttsbegränsningens genomförande hvardera fått sitt röstetal å kyrkostämma reduceradt till 2,000 röster, men att vid prestval A:s röstetal skulle bli 2,600 och B:s 260 i stället för resp. 1,600 och 113, som skulle hafva tillkommit dem, om de förut gällande proportionerna mellan rösträtt å kyrkostämma och rösträtt vid prestval bibehållits.

Af detta exempel visar det sig alltså, att, om den genomförda begränsningen af den kommunala rösträtten på landet skall ega tillämpning äfven vid prestval utan att någon jemkning vidtages i afseende på de i prestvalsförordningen stadgade röstmaxima, det till och med skall komma att inträffa, att en röstegandes rösträtt vid prestval skall bli större än hans rösträtt i kommunens allmänna angelägenheter. Men ett sådant förhållande måste anses lika oförenligt med hvad enligt det allmänna åskådningssättet bland vårt folk är rätt och tillbörligt, som det står i uppenbar strid med den grundsats, som vunnit tillämpning i 26 § af lagen om tillsättning af presterliga tjänster.

Det kunde nu sättas i fråga, huruvida icke nya röstmaxima borde stadgas för rösträtten vid prestval, hvarigenom de förhållanden återställdes, hvilka före begränsningen af den kommunala rösträtten på landet funnos fastställda mellan rösträtt vid prestval och rösträtt i kommunala angelägenheter. Detta vore dock, synes det mig, att fortfarande bygga på en princip, som ej längre bör bibehållas. Jag menar, att det ändtligen kan vara på tiden att vid de valförrättningar, som här äro i fråga, låta personlig-

hetsprincipen få komma till sin rätt. Ett prestval är en till sin natur så rent personlig förrättning, att någon graderad röstskala dervid icke borde ifrågakomma. Det lär väl icke kunna med fog sägas, att den rika församlingsmedlemmen vid valet af själasörjare har ett större intresse att bevaka eller ens en större förmåga att göra det bästa valet än den fattige eller mindre bemedlade. Mången torde till och med hålla före, att förhållandet, på grund af den ställning, presten intager eller bör intaga till sina församlingsbor, snarare är det motsatta.

Af det nu anförda torde framgå, att enligt mitt förmenande röstvärdet vid prestval icke bör i någon mån beräknas efter de röstandes taxerade förmögenhet. Någon utsträckning af rösträtten vid prestval vill jag dock icke sätta i fråga, ehuru väl goda skäl kunde andragas för en sådan åtgärd — ej heller några ändringar i motsvarande föreskrifter rörande rösträtt vid prestval i stadsförsamlingarna, inom hvilka i detta hänseende helt andra grunder tillämpas än i församling på landet. Jag vill blott föreslå, att lika rösträtt måtte tillkomma en hvar enligt nu gällande lag vid prestval röstberättigad person i församling å landet eller att hvarje sådan röstande tillerkännes blott *en* röst.

Genom en dylik gärd åt humanitetens och rättvisans kraf skulle äfven vinnas de visserligen underordnade, men dock i praktiskt hänseende ej oväsentliga fördelarne, att 26 § af lagen om tillsättning af presterliga tjänster, hvilkens innebörd nu på grund af §:ns invecklade bestämmelser utgör och, derest den vidtagna kommunala rösträttsbegränsningen på landet skall tillämpas äfven vid prestval, i ännu högre grad kommer att utgöra ett mysterium för det stora flertalet vid dessa val röstberättigade, skall bli lika lättfattlig som enkel, samt att frågodags- och valförrättningarne, hvilka nu i de större församlingarna ofta kräfva så lång tid, att ett stort antal röstegande måste i förtid aflägsna sig, hvaraf framkallas ett missnöje, som stundom föranleder förrättningarnas öfverklagande, skulle i högst väsentlig grad förenklas och förkortas.

Vid 1898 års riksdag föreslog jag uti en i Andra Kammaren afgifven motion, n:o 85, att Riksdagen ville för sin del besluta den ändring i 30 § af kongl. förordningen den 26 oktober 1883 rörande prestval och deremot svarande särskilda föreskrifter för hufvudstaden och andra orter, att dessa val skola med slutna sedlar förrättas. Lagutskottet hemställde emellertid, i utlåtande n:o 54, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Denna hemställan bifölls af Första Kammaren, hvaremot Andra Kammaren, med 105 röster mot 73, hvilka afgåfvos för

samma hemställen, fattade sitt beslut i öfverensstämmelse med en af sex ledamöter från sistnämnda kammare vid betänkandet fogad reservation, i hvilken föreslogs, att Riksdagen i anledning af motionen ville för sin del antaga följande ändrade lydelse af § 30 mom. 1 i nämnda lag: 1. Valet skall, der så äskas, förrättas med slutna sedlar.

Vid den öfverläggning, som föregick detta beslut, gjordes mot den föreslagna lagändringen ingen annan invändning, än att den, så länge per capita-omröstning icke tillämpas vid prestval, icke skulle komma att bereda de röstande det skydd mot otillbörliga inflytelser, som med densamma afsåges. Af de båda talare, som yrkade bifall till utskottets betänkande, förklarade den ene, att om prestvalen förrättades medelst per capita-omröstning, så skulle han gerna hafva biträdt reservanternas förslag; och den andre, som kraftigt framhöll rättvisan och billigheten af den lika rösträttens användning vid prestval, försäkrade, att han skulle hafva varit med om motionärens framställning, om denna jemväl inneburit förslag om den lika rösträttens införande vid dessa val. Häraf torde man få draga den slutsatsen, att förslaget i fråga — hvilket visserligen har sina afgjorda fördelar, oafsedt den rösträttsgrund, som vid valen tillämpas — dock skulle hafva tillvunnit sig ännu större tillslutning inom Andra Kammaren, om det stälts i samband med införandet af lika rästrätt vid meranämnda val.

I stället för att här upprepa de skäl, som anförts till förman för den slutna omröstningen vid prestval, tillåter jag mig hänvisa till såväl min motion i ämnet vid 1898 års riksdag och förenämnda reservation som den öfverläggning (se Andra Kammarens Prot. III; 24, 39), som frågan framkallade i Andra Kammaren.»

Den i herr Segerdahls motion förekommande motiveringen lyder sålunda:

»Vid prestval gäller såsom regel, att valförrättaren skall uppropa de röstegandes namn i den ordning, hvori de i den justerade vallängden förekomma. Då uppropet sker, skall den väljande framträda till valbordet och afgifva sin röst. Är hans namn två gånger uppropadt, utan att han sjelf eller ombud för honom framträdt, har han sin rösträtt förlorat.

En annan ordning iakttages vid val, som förrättas å kyrkostämma och allmän rådstuga eller för utseende af ledamöter i Riksdagens Andra Kammare eller af elektorer till riksdagsmannaval. Den väljande får vid dessa val afgifva sin röst i den ordning han till valbordet framträder och han är sålunda icke heller underkastad risken att genom ett kort, kanske helt och hållet ofrivilligt, dröjsmål gå förlustig sin rösträtt.

Bestämmelsen om upprop vid prestval förskrifver sig från 1700-talet. Kyrkolagen af 1686 innehöll icke några detaljerade föreskrifter om prestvals förrättande, men några årtionden senare blef behöfvat af sådana så stort, att Kongl. Maj:t fann sig föranlåten att den 5 juni 1739 utfärda en förordning angående prestval. Uti denna förordning, som var den första i sitt slag, föreskrefs rörande städerna, att de röstberättigade skulle af valförrättaren efter en upprättad lista uppnämnas och hvar efter annan framkallas till att gifva sina röster ifrån sig, och angående prestvalen på landet, att församlingens röstegande ledamöter skulle särskildt uppropas och hvar för sig votera. Någon påföljd i händelse uppropet försumrades fans dock icke utsatt. En sådan tillkom först genom den andra prestvalsförordningen, som utfärdades den 1 april 1843 och i denna del innehöll, att ljudeligt upprop af hvarje röstegande skulle ske i den ordning, som vore i vallängden iakttagen, och att den röstegande, som icke framträdde till valbordet, då hans namn andra gången ropades, skulle hafva förlorat rättigheten att rösta. Motsvarande bestämmelser upptogos i 30 § af lagen den 26 oktober 1883 angående tillsättning af presterliga tjänster och gälla fortfarande för rikets alla församlingar med några få undantag, tillkomna på grund af en senare utfärdad lag.

Stora olägenheter hafva emellertid visat sig förenade med nämnda ordning för prestval, i synnerhet i folkrikare församlingar. Det kan inträffa, att sida efter sida i vallängden får uppläsas, hvarje namn två gånger, utan att någon af de uppropade är tillstädes, medan deremot andra röstberättigade få stå och vänta på sitt uppropande. Jag har varit vittne till att omkring 350 namn sålunda måst i följd ropas tvenne gånger, utan att någon svarat på uppropet, undet det att en stor krets af längre fram i längden upptagne röstegande bidade sin tur. Valförrättningarne blifva på detta sätt onödigt tidsödande och betungande både för valförrättare och de väljande.

Förhållandena i Stockholm på detta område föranledde stadens konsistorium att i mediet af 1880-talet anhålla hos Kongl. Maj:t, att prestval i stadens territoriella församlingar skulle få verkställas utan upprop. Gällande lag lade hinder emot bifall till denna ansökan, men sedan på Kongl. Maj:ts förslag Riksdag och kyrkomöte gifvit sitt bifall till ändring af 30 § i lagen den 26 oktober 1883 angående tillsättning af presterliga tjänster, gafs genom lag den 21 september 1888 sådan ändrad lydelse åt samma paragraf, att Konungen egde, der han funne nödigt, förordna om annan ordning än den vanliga för afgifvande af röster vid prestval i församling, der i följd af folkmängdens storlek de allmänna bestämmelserna

icke kunde beqvämligen tillämpas. Härefter stadgade Kongl. Maj:t genom nådiga brefvet den 2 november 1888, att vid prestval i territoriell församling i Stockholm de röstegande borde i den ordning de anlände till kyrkan, der valet förrättades, framträda till valbordet, att hvar för sig afgifva sin röst. Enahanda förmån beviljades åt Masthuggsförsamlingen i Göteborg genom kongl. brefvet den 25 april 1889 och åt stadsförsamlingen i Gefle genom kongl. resolutionen den 7 juni samma år. I Malmö skola på grund af kongl. brefvet den 20 april 1892 de röstegande icke uppropas, men de till församlingen hörande *quarteren* ropas, och de röstegande inom hvarje kvarter få särskildt för sig framträda och rösta. I Lund ropas *husnummer och littera* efter vallängden, men icke de röstegande, hvarom föreskrift finnes i kongl. resolutionen den 21 juli 1893.

Genom förenämnda lag af den 21 september 1888 blef sålunda, såsom kyrkolagsutskottet vid 1888 års kyrkomöte uti sitt utlåtande om förslaget till samma lag framhöll, »möjliggjordt att afhjelpa de betydliga olägenheter, som visat sig förenade med förutvarande bestämmelser om ordningen vid prestval flerstädes inom folkrikare församlingar». Tiden borde dock redan nu kunna vara inne att fortgå vidare på den inslagna vägen och medgifva åt församlingarne att sjelfva bestämma, om de vilja tillämpa den ena eller andra ordningen vid sina prestval. Huruvida det skall röstas efter uppprop eller utan uppprop är icke en fråga af den vikt, att Kongl. Maj:t borde behöfva i de särskilda fallen med dess afgörande besväras; och då såsom en följd af den stigande upplysningen sjelfstyrelse i andra afseenden mer och mer medgifvits åt kommunerna, hvilkas medlemmar också i fråga om erfarenhet af och vana vid allmänna val stå på en helt annan ståndpunkt än deras förfäder gjorde, då institutet om prestvals förrättande medels uppprop inkom i lagstiftningen, så borde hinder ej möta mot en så beskaffad förändring.

Anledningen till upppropets införande torde hafva varit att bringa reda och ordning i valförrättningen. Antagligt är också, att bestämmelserna i detta afseende under gångna tider verkat åtskilligt godt; men numera har erfarenheten från andra allmänna val gifvit vid handen, att fullständig ordning och reda kan vinnas äfven utan uppprop, på samma gång som med sistnämnda valsätt en betydlig tidsbesparing uppstår.

Då ansöknings gjordes från Gefle om tillstånd att förrätta prestval utan uppprop, hade man att stödja sig på det faktum, att ett nyligen förut hållet val pågått från kl. 11 f. m. till kl. $\frac{1}{2}$ 6 påföljande morgon. I Lund, der man ändock fått sig medgifvet såsom en förmån, att blott husnumren skola uppropas, räckte för något år sedan ett prestval från kl. 11 f. m.

till kl. $\frac{1}{2}$ 5 nästa morgon, af hvilken tid ungefär 12 timmar användes till sjelfva omröstningen. Vid stadsfullmäktigval i samma stad, då deltagandet är fullt lika lifligt, läser för omröstningen icke behövas mer än 4 à 5 timmar. I den församling jag tillhör röstade vid prestval i februari 1898 af de till öfver 12,000 uppgående röstberättigade endast 648. Ehuru valet, på grund af särskilda stadganden, var fördeladt på tre valafdelningar, åtgick till omröstningen 12 timmar. Det var under detta val som jag iakttog, att omkring 350 namn i följd måste ropas, utan att någon af de uppropade var tillstädes, och att många röstegande under tiden stodo och väntade på sitt uppropande. Vid kyrkostämma i samma församling i november 1900 upptogos af ordföranden röster af 548 personer på cirka 3 timmar. Vid stadsfullmäktigval 1896 i sistberörda kommun upptogos på tre valafdelningar röster från 3,756 personer på vida kortare tid än 12 timmar. Jemförelsen mellan de olika valsätten utfaller tydligt till fördel för val utan upprop. Men då man gör en sådan jemförelse, bör man också erinra sig, att vid omröstning å kyrkostämma och vid stadsfullmäktigval måste i särskild längd upptecknas hvarje röstandes titel och namn, på det man må veta hvilka som röstat, samt hans röstetal, i och för den blifvande hopsummeringen af rösterna, under det att vid prestval, der röstlängden skall innehålla ej blott den röstandes namn och röstetal, utan äfven särskilda kolumner för en hvar af dem, som kunna komma under omröstning, icke är att anteckna mer än röstetalet i kolumnen för den prestman, å hvilken rösterna gifvas. Härigenom blir naturligtvis cirkulationen vid valbordet mycket hastigare. Ihågkommas bör också, att valförrättaren vid prestval får vallängden sig tillsänd före valet, så att han, om han icke förut känner till församlingens indelning, har god tid att sätta sig in däruti. Bläddrandet i vallängden på valdagen kan också underlättas, om längden hophäftas och pagineras, i hvilket fall valförrättaren eller motläsaren, hvilkendera som först finner den röstandes namn, kan gifva den andra anvisning, hvarest det är att finna. Skulle i en eller annan församling svårighet uppstå att leta sig fram i längden, kan för sådant fall lätteligen något slags register till densamma uppgöras, upptagande fastigheterna inom församlingen.

Med den nuvarande valordningen är det mången gång faktiskt omöjligt för en röstegande att kunna deltaga i prestval. Tjenstemän och betjente vid jernväg, post och telegraf kunna under den brådaste delen af dagen icke lemna sin tjänstgöring för att under timal stå i kyrkan och vänta på ett upprop. Och bo de dertill, såsom fallet i några städer är med personalen vid statens jernvägar, till större antal i samma hus eller

stadsdel, så möter också svårighet att bland bekanta finna någon, som kan åtaga sig vara ombud vid valet. Förrättas prestval å söckendag, hvilket somligstädes är vanligt, så ökas naturligtvis högst betydligt antalet grupper af personer som icke kunna deltaga i valet, för så vidt deras uppropande i kyrkan skulle infalla under deras arbetstid. Denna omständighet framhölls särskildt af domkapitlet i Göteborgs stift i dess utlåtande till Kongl. Maj:t 1889 öfver Masthuggsförsamlingens ansökan att få förrätta prestval utan upprop, hvilken ansökan domkapitlet fann sig »så mycket hellre vilja tillstyrka, som prestvalen i de flesta fall i Göteborg hölles på söckendag, då största delen af de röstegande vore förhindrad att utan stor olägenhet eller ekonomisk förlust i valet deltaga, om icke det blefve de röstande medgifvet att välja den för dem minst olägliga tiden af dagen för rösternas afgifvande».

Denna Masthuggsförsamlingens ansökan blef, såsom ofvan nämnts, af Kongl. Maj:t bifallen. Församlingen hade då omkring 20,800 invånare. Då ändringen några månader förut gjordes i fråga om ordningen för valen i Stockholm, hade Storkyrkoförsamlingen något öfver 11,000 och Klara församling något öfver 18,000 invånare. Då förändringen år 1889 skedde i Gefle, uppgick dess invånareantal till något öfver 22,000 personer.

Under år 1899 afslog Kongl. Maj:t en liknande ansökan af Kristine församling i Göteborg, som då hade 10,600 invånare, och under år 1901 fingo Gamlestads och Karl Johans församlingar i samma stad, den förra med 9,500 och den senare med 18,200 invånare, afslag på framställningar af enahanda art. Gamlestadsförsamlingens ansökan var särskildt föranledd af erfarenheten från ett kort förut förrättadt prestval i församlingen och hade af kyrkorådet enhälligt förordats och af kyrkostämman enhälligt beslutats. Deremot hade domkapitlet afstyrkt bifall till ansökningen, så vidt den afsåg borttagande af uppropet, men domkapitlet hade i stället föreslagit, att val inom församlingen skulle få förrättas på afdelningar, och att i valkungörelsen skulle tillkännagifvas klockslag, då uppropet tidigast skulle börja inom de särskilda rotarne eller kvarteren. I anledning häraf återremitterades ärendet för uppgörande af förslag till de ändrade bestämmelser, som med bibehållande af uppsproffsförfarandet kunde anses underlätta rösternas afgifvande. Då domkapitlet i erkestiftet år 1889 i sitt yttrande öfver ansökningen från Gefle föreslagit en sådan anordning att vissa timmar skulle bestämmas, inom hvilka invånarne i vissa kvarter skulle infinna sig och rösta, att endast gårdsnumren skulle upppropas och att upprop af kvarter icke finge börja före visst klockslag, så fäste Kongl. Maj:t icke afseende härvid utan biföll ansökningen. Mig synes också, som föga

skulle vara vunnet med ett tillkännagifvande då upprop för rote eller kvarter skall börja. Om rote eller kvarter omfattar många tusental personer (i Göteborg förekomma rotar med ända till 10,000 personer), blir det i alla fall mycket ovisst, när ett namn kommer att ropas.

De nya bestämmelser, som erfordras för ernående af hvad jag här ofvan åsyftat, synas mig böra innehålla ungefär följande. Det skall vara församlings vid prestval röstberättigade invånare fritt att sjelfva bestämma, att prestval inom församlingen skall förrättas utan upprop sålunda, att de röstegande få i den ordning de anlända till kyrkan framträda till valbordet och afgifva sina röster, äfvensom att valet skall ske å afdelningar och andra anordningar vidtagas till underlättande af rösträttens utöfvande. Då fråga härom af minst tio röstegande väckes hos församlingens kyrkoherde, skall denne vara skyldig sammankalla de vid prestval röstberättigade inom församlingen för att i ärendet besluta. I fall förslaget då blir, vid omröstning per capita, antaget af mer än hälften af de närvarande, skall beslutet anmälas hos domkapitlet och träda i kraft vid det val, som inträffar näst efter två månader från det anmälan hos domkapitlet gjordes. Förändringen skall sedan gälla för en tid af minst fem år, hvarefter beslut om dess upphörande må kunna på lika sätt som om dess införande fattas. Biträdande valförrättare skola i mån af valafdelningarnes antal utses af vederbörande. Den ökning i kostnaderna för valet, som kan uppstå, skall gäldas af församlingen.»

Såsom af det ofvanstående framgår, utgör syftet med de af herrar Olsson och Nydal framlagda förslag till ändring af 26 § 1 mom. prestvalsförordningen att åvägabringa en mer eller mindre vidtgående utjämning och begränsning af det röstetal, som enligt nuvarande bestämmelser tillkommer röstberättigade vid prestval å landet. Det genom herr Nydals motion framställda förslaget tager härvid steget fullt ut, i det att enligt detsamma hvarje röstande skulle ega en röst. Herr Olsson deremot har, ehuru jemväl han ansett önskvärdt, att rösträtten blefve beräknad efter hufvudtalet, dock icke velat ifrågasätta en så genomgripande förändring, utan hemställt allenast om införande af dels ett absolut röstmaximum, dels ett relativt sådant, hvilket syntes motionären mer tillfredsställande än det nu föreskrifna.

Hvad till en början angår herr Nydals förberörda framställning, synes det utskottet visserligen icke böra förnekas, att det ligger någonting för känslan tilltalande i den af honom föreslagna bestämmelse, hvilken skulle

innebära, att röstberäkningen vid prestval å landet skulle helt och hållet grundas å personlighetsprincipen. Oafsedt det mindre egentliga i att sålunda bygga röstberäkningen vid prestval å landet på annan grund än den, som i stad fortfarande skulle vara gällande, håller utskottet emellertid i allt fall före, att en sådan utjemning af rösträtten hvarken vore rättvis eller skulle komma att i regel medföra gagneliga verkningar. Före tillkomsten af gällande prestvalsförordning voro vid dylika val fastighets-egarne de enda röstberättigade, och att äfven enligt nuvarande bestämmelser jordbruksfastigheterna härutinnan intaga en i någon mån privilegierad ställning, torde icke böra anses obilligt eller olämpligt, då presterskapets aflöning åtminstone i regel äfven nu hufvudsakligen utgår af fastigheterna inom vederbörande församlingar samt egarne af jordbruksfastighet onekligen representera det mest stadigvarande intresset. Ej heller i öfrigt synes det utskottet sakna berättigande, att röstberäkningen vid prestval grundas å en graderad skala. Äfven om man frånser de ekonomiska förhållanden, som stå i samband med de presterliga befattningarne, torde nemligen en tillfyllestgörande anledning att tillerkänna de förmögnare elementen inom församlingarne ett relativt större inflytande ligga i den trygghet, som en dylik anordning innebär särskildt därför, att vid sådana befattningars tillsättande behörig hänsyn tages till de olika sidorna af den presterliga verksamheten. Statskyrkans presterskap har förutom sjelfva predikoembetet och själavården äfven andra viktiga åligganden af hufvudsakligen administrativ natur, och under det att genom profpredikningarna tillfälle är beredt den väljande allmänheten att inhemta kännedom om de sökandes predikogåfvor, torde det deremot för den stora mängden bland röstberättigade möta svårigheter att förskaffa sig några närmare underrättelser om sökandenas kvalifikationer att fullgöra dessa senare uppgifter.

Beträffande derefter förslaget, att rösträtten vid prestval skulle, om än icke fullständigt utjemnas, dock för de högre röstetalen underkastas en ytterligare inskränkning, tillåter sig utskottet erinra derom, att en ganska afsevärd sådan begränsning för endast kort tid sedan blifvit genomförd. Såsom nästlidet års lagutskott vid behandling af ett då afgifvet förslag i ämnet framhöll, har nemligen den genom lagen den 9 november 1900 föreskrifna begränsningen af den kommunala rösträtten på landet utöfvat inverkan äfven på reglerna för röstberäkningen vid prestval. Enligt 26 § 1 mom. af nu ifrågavarande lag tillkommer rösträtt vid prestval en hvar, som i församling, der sådant val skall verkställas, eger att i kyrkostämmas öfverläggning och beslut delta, och i afseende å röstberäkningen gäller likaledes med vissa jemkningar hvad för kyrkostämma är

stadgadt. Rösträtten och röstberäkningen å kyrkostämma äro i sin ordning, utom beträffande främmande religionsbekännare och dem, som anmält sig till utträde ur svenska kyrkan, enligt kyrkostämmoförordningens 4 och 6 §§ för landet desamma som å kommunalstämma. Bestämmelserna angående den kommunala rösträtten äro således ytterst grundläggande äfven för rösträtten vid prestval. Här af följer, att innebörden i förevarande moment af prestvalsförordningen, utan att detsamma undergått någon formel ändring, numera är en annan än förut var förhållandet. I stället för att församlingens hela röstetal å kyrkostämma då var lika med fyrktalet inom församlingen med afdrag af de fyrkar, som tillhörde främmande religionsbekännare och dem, hvilka anmält sig till utträde ur svenska kyrkan, kan församlingens röstetal å kyrkostämma numera blifva väsentligen reduceradt genom ettdera af de för enskilda medlemmars rösträtt uppställda maxima, antingen det absoluta, som motsvarar femtusen fyrkar, eller det relativa, som utgör en tiondedel af kommunens hela fyrktal. Derigenom komma ock de för prestval å landet stadgade särskilda begränsningarna, att ej någon må i valet deltaga med större röstetal för jordbruksfastighet än en femtedel och för andra beskattningsföremål än en femtiondedel af församlingens hela röstetal å kyrkostämma, att verka betydligt mer inskränkande på de högsta röstetalen än förut.

Med hänsyn till sålunda påpekade förhållanden finner utskottet det mindre lämpligt att redan nu, innan närmare erfarenhet vunnits om verkningarna af den vidtagna rösträttsbegränsningen, frångå den grund för röstberäkningen vid prestval, hvilken alltså helt nyligen blifvit fastställd.

Mot den af lagutskottet uttalade uppfattning, att genom en ändring i förordningen om kommunalstyrelse på landet motsvarande bestämmelse i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster erhållit i viss mån förändradt innehåll, torde icke, såsom herr Olsson velat göra gällande, någon invändning kunna med fog framställas på den grund, att ifråga om sistberörda lag de myndigheter, som med förenämnda lagändring tagit befattning, icke ensamma ega beslutanderätt. Att lagstadganden, hvilka till sin lydelse icke få ändras utan iakttagande af särskilda, mer betryggande former, kunna till innebörden röna inverkan af lagändringar, som tillkommit i annan ordning, utgör nemligen ett förhållande, som ostridigt kan flerstädes på skilda lagstiftningsområden förekomma.

Ehuru lagutskottet alltså för sin del icke hyser någon tvekan derom, att förberörda begränsning af den kommunala rösträtten utöfvat inflytande på röstberäkningen vid prestval, synes det dock utskottet böra medgifvas,

att detta förhållande, hvilket i sammanhang med nämnda lagändring knappast varit föremål för särskildt öfvervägande, måhända icke är genom nuvarande bestämmelser fullt klart och tydligt uttryckt. Enligt hvad det uppgifves, lära ock i praxis olika meningar hafva framträdt rörande tillämpligheten af denna begränsning. Huru densamma i hvarje fall bör anses verka, torde för öfrigt vara ett spörsmål, som erbjuder svårigheter, i synnerhet när pastorat består af flere församlingar. Dessa utgöra då vid prestval en valkrets, men det synes tvifvelaktigt, huruvida röstetalet först bör inom hvarje särskild kommun begränsas i öfverensstämmelse med de kommunala rösträttsreglerna och den i prestvalsförordningen stadgade inskränkning derefter vinna tillämpning med hänsyn till den röstsumma, som erhålles genom sammanläggning af de reducerade röstetalen inom kommunerna, eller huruvida såväl den kommunala som den i prestvalsförordningen föreskrifna rösträttsbegränsningen böra hänföra sig till pastoratet såsom en enhetlig valkrets.

På grund häraf finner utskottet anledning icke saknas att hos Kongl. Maj:t begära en ompröfning af gällande stadganden i ämnet, egnad att ådagalägga, huruvida och i hvad mån desamma erfordra förtydligande eller jemkning. Skulle det vid sådan undersökning visa sig, att för följdriktigt genomförande i prestvalsförordningen af berörda rösträttsbegränsning någon modifikation jemväl i sakligt hänseende vore af behovet påkallad, torde äfven denna omständighet komma i betraktande vid utarbetande af det lagförslag, hvartill en dylik hemställan kunde befinnas föranleda.

Enligt gällande bestämmelser om förfarandet vid prestval, sådana desamma innehållas i 30 § af lagen angående tillsättning af presterliga tjänster, skall vid dylik förrättning i hufvudsak tillgå sålunda, att valet förrättas öppet samt valförrättaren uppropar de röstegandes namn i den ordning, hvori de förekomma i den justerade vallängden. Vid uppropet framträder till valbordet en hvar väljande för att afgifva sin röst på någon af de föreslagna. Har röstegandes namn uppropats två gånger, utan att han sjelf eller ombud för honom framträdt, har han förlorat sin rösträtt. För de församlingar, der i följd af folkmängdens storlek dessa bestämmelser icke kunna beqvämligen tillämpas, eger emellertid Konungen, om han så finner nödigt, att meddela särskilda föreskrifter angående ordningen för rösters afgifvande.

I hvad sålunda finnes stadgadt har, såsom ofvan nämnts, genom före-

varande motioner ifrågasatts ändring i två särskilda hänseenden. Dels har nemligen föreslagits, att prestval skulle, der så begärdes, förrättas med slutna sedlar, och dels har gjorts framställning om befogenhet för församlingarna att sjelfva besluta, huruvida rösterna vid dylika val skola afgifvas i annan ordning än den alltså föreskrifna.

Förstberörda ändringsförslag har, enligt hvad äfven herr Nydal erinrat, senast år 1898 varit föremål för Riksdagens behandling, men lika litet då som vid två tidigare riksdagar, då samma fråga förevarit, funnits böra föranleda till någon åtgärd.

De skäl, som lagutskottet, hvilket städse afstyrkt de i detta ämne framställda förslag, dervid anfört till stöd för sin uppfattning om lämpligheten af det öppna valsättets bibehållande, ega i utskottets tanke fortfarande giltighet.

Den öppna omröstningen synes sålunda utskottet ega principiellt företräde, i det densamma är bättre än den slutna egnad att motsvara karaktären af en sådan valhandling som den ifrågavarande, för hvilken allt förhemligande af valmännens ställning i frågan bör vara främmande.

Hvad man med det slutna valsättet hufvudsakligen vill vinna, torde vara att bereda de röstegande bättre tillfälle att oberoende af andras önsningar vid valet följa sin egen öfvertygelse. De fall lära emellertid vara ganska sällsynta, då personer i sådan ställning, att tryck kan af dem utöfvas, begagna denna sin makt i fråga om en angelägenhet af förevarande väsentligen personliga beskaffenhet. Möjligheten att utöfva tryck skulle dessutom icke göras om intet genom användande af slutna omröstning, åtminstone icke så länge graderad skala tillämpas samt de röstades olika röstetal alltså måste antecknas å röstsedlarna och införas i protokollet öfver valet.

Under det sålunda den fördel, som i angifna hänseende vore att förvänta af den ifrågasatta anordningen, torde vara af ganska ringa betydelse, skulle densamma deremot gifva anledning till afsevärda praktiska olägenheter. Långt ifrån att medföra någon tidsbesparing skulle sannolikt den slutna omröstningen snarare komma att föranleda icke oväsentligt ökad tidsutdrägt. Namnförvexlingar blefve svårare att förebygga, och möjligheten af misstag vid rösternas afgifvande och antecknande skulle blifva större. Besvär öfver valen skulle därför ock säkerligen oftare förekomma. I den mån tryckta valsedlar skulle tillhandahållas, torde sådant i de flesta fall komma att stå i samband med en valagitation, som det vid dessa val är mer än eljest önskvärdt att undvika.

I den omständigheten, att, såvidt utskottet har sig bekant, någon

allmännare önskan om införande af den slutna omröstningen ej gifvit sig till känna, torde för öfrigt kunna anses ligga ett bevis därför, att anledningar till missnöje med den nuvarande anordningen icke i någon större mån framträdt.

Tillämpningen af gällande bestämmelser angående ordningen för afgifvande af röster vid prestval föranleda, såsom herr Segerdahl omförmält, lätteligen ganska stor tidsutdrägt. Några synnerliga olägenheter häraf torde dock egentligen hafva visat sig endast i de större städerna. Åtminstone på landet, der uppropet plägar ske efter hemman och antalet röstberättigade inom hvarje sådant i regel icke mycket vexlar från det ena valtillfället till det andra, kan i allmänhet den enskilde röstberättigade på grund af erfarenheten från tidigare val med ganska mycken säkerhet bedöma, vid hvilken tid på dagen han skall komma i tur att afgifva sin röst och alltså behöfver inställa sig vid valförrättningen. Nuvarande föreskrifter erbjuda dessutom oförnekliga fördelar genom sin enkelhet och klarhet samt lättheten att öfvervaka, att allt tillgår i laga ordning, fördelar, hvilka det icke torde böra vara medgifvet att utan vidare uppoffra för vinsten af en ökad skyndsamhet. I de fall, då på grund af folkmängdens storlek verklig svårighet möter att tillämpa dessa föreskrifter, läser den Konungen tillkommande befogenhet att förordna om annat sätt för prestvals förrättande göra till fyllest. Såsom motionären erinrat, hafva dylika särskilda bestämmelser meddelats för flere bland våra större stadsförsamlingar. I andra fall deremot hafva härom gjorda ansökningar icke blifvit af Kongl. Maj:t bifallna, hvilket torde hafva sin förklaring deri, att antingen tillräcklig anledning icke ansetts föreligga att frångå det allmänna valsättet eller ock de bestämmelser om valordningen, hvilka i stället föreslagits, icke funnits tillfredsställande. Den Konungen härutinnan tillagda pröfningsrätt synes utskottet böra bibehållas.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet:

1:o) att Riksdagen måtte i anledning af herrar Olssons och Nydals förevarande motioner, den senare i hvad den afser ändrad lydelse af 26 § 1 mom. lagen angående tillsättning af presterliga tjänster, i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, om och i hvad mån gällande bestämmelser om rösträtt vid prestval å landet kunna erfordra förtydligande eller jemkning, samt låta

utarbete och för Riksdagen framlägga förslag till den lagändring, hvartill förhållandena anses föranleda;

2:o) att herr Nydals motion i öfrigt icke må af Riksdagen bifallas; samt

3:o att herr Segerdahls ifrågavarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 april 1902.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservationer:

af herr *Zetterstrand*:

»Det synes mig uppenbart, att i anledning af lagen den 9 november 1900 angående begränsning utaf den kommunala rösträtten på landet bestämmelserna rörande rösträtt vid prestval måste omarbetas.

I olikhet mot utskottets flertal anser jag emellertid, att vid en dylik omarbetning ifrågavarande rösträtt bör väsentligen utsträckas samt fullständigt frigöras från fyrkaltalsgrunden; och håller jag före, att med hänsyn till den förändrade åskådning, som allt mer gör sig gällande, tidpunkten nu är inne att gifva en hvar röstberättigad lika inflytande vid val af den tjänsteman, hvars viktigaste åligganden äro att utan anseende till personen inom församlingen besörja själavården och förkunna religionens höga sanningar.

Med den uppfattning, jag sålunda uttalat, hade jag helst velat ansluta mig till herr Nydals motion i hvad densamma afser ändring af 26 § 1 mom. i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster. Som emellertid ett bifall till motionen i denna del torde kunna påkalla ändring jemväl af andra med det afsedda momentet sammanhängande lagrum samt det framför allt synes mig oegentligt, om den utaf motionären åsyftade rösträttsreform icke samtidigt komme att omfatta jemväl städerna samt de landskommuner, hvilka välja samfäldt med angränsande städer, nödgas jag formulera mitt yrkande i form af en skrifvelse i motionens syfte. Att denna skrifvelse ej kan upptaga andra förhållanden än dem, som röra landsbygden, härleder sig af motionens begränsning. Men skulle frågan

komma under Kongl. Maj:ts pröfning, lärer nog ett eventuellt förslag komma att omfatta alla rikets församlingar utan åtskilnad mellan land och stad.

Af det ofvan sagda framgår, att jag ej kunnat stanna vid att biträda yrkandet i herr Olssons motion.

Herr Nydals motion, i hvad den afser ändring utaf 30 § 1 mom. af ifrågavarande lag, vill jag för vinnande af tillämpning jemväl i förevarande fall af den allmänna grundsatsen, att *val* böra, när så äskas, ske med slutna sedlar, samt åstadkommande af öfverensstämmelse härutinnan med de särskilda kommunalförordningarna i så måtto biträda, att jag jemväl i denna del förordar aflåtande af skrifvelse till Kongl. Maj:t i motionens syfte.

Hvad slutligen angår herr Segerdahls motion, finner jag den jemväl böra i så måtto beaktas, att Riksdagen i anledning af de föräldrade former, hvarunder rösträtten vid prestval för närvarande utöfvas, bör påkalla utarbetande af förenklade och ej på tillfälliga pröfningar beroende bestämmelser uti detta ämne.

Med föranledande häraf får jag hemställa:

1:o) att Riksdagen måtte i anledning af herrar Olssons och Nydals förevarande motioner, den sistnämnda i hvad densamma afser ändrad lydelse af 26 § 1 mom. i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster, i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af berörda lagrum, att i församling å landet lika rösträtt vid prestval måtte tillkomma en hvar röstberättigad person;

2:o) att i anledning af herr Nydals motion i öfrigt Riksdagen i skrifvelse anhåller, det Kongl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af 30 § 1 mom. i nyssberörda lag, att prestval, der så äskas, skall förrättas med slutna sedlar; och

3:o) att med föranledande af herr Segerdahls motion Riksdagen jemväl hos Kongl. Maj:t i skrifvelse anhåller om utarbetande af förenklade bestämmelser angående tillvägagåendet vid prestval;

af herr *Lindhagen*, med hvilken herr *Gussing* samt, i hufvudsak, herrar *F. Andersson* och *N. Nilsson* instämt:

»Enligt min uppfattning är det icke endast, såsom utskottet yttrar, för känslan tilltalande, utan i all synnerhet af förnuftsgrunder påkalladt, att de i kommunens angelägenheter röstberättigade medborgarne skola vid prestval ega lika rösträtt. Förebild till en sådan valanordning eges jemväl sedan år 1872 i nämndemansvalen, vid hvilka äfven derförinnan sedan lång tid tillbaka tillämpats lika rösträtt. Uppenbarligen har detta valsätt ansetts ligga i uppdragets natur, då en nämndeman, fränsedt andra bestyr, dock eger såsom sin främsta uppgift att »i alla domar rätt göra ej mindre den fattiga än den rika och döma efter Guds och Sveriges lag». Att vid val af själasörjare en lika hänsyn bör göra sig gällande, synes mig ej kunna med framgång bestridas. Inför prestens uppgift att för alla sina församlingsbor utan åtskilnad till person tolka den förra lagen böra obetingadt träda tillbaka de timliga förhållanden, hvilka utskottet — äfven detta i och för sig enligt min åsigt utan tillräckliga skäl — anser böra föranleda dertill, att de förmögnare elementen tillerkännas ett större inflytande vid valet. Det förtjenar i detta sammanhang äfven erinras derom, att i Göteborgs församlingar tillämpas en ännu utsträcktare rösträtt vid prestval än den nu ifrågasatta, i det att rösträtt tillkommer hvarje man eller qvinna, som uppnått 21 års ålder och är för sig själf mantalsskrifven, dervid på sätt af ålder varit öfligt rösterna beräknas lika för alla i omröstningen deltagande.

På dessa och de af herr Zetterstrand i öfrigt anförda skäl instämmer jag i hans hemställan.»

Herr *Rudebeck* har begärt få antecknadt, att han på grund af åtnjuter ledighet från riksdagsgöromålen icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.

Jemväl herr *Leman* har velat hafva antecknadt, att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
